

هو العليم

توجه به ظواهر، موجب دوری از معنویات

شرح حدیث عنوان بصری - سلوک عقلانی، مراقبه - جلسه ۲۱۶

بیانات

آیت الله حاج سید محمد محسن حسینی طهرانی
قدس الله سرّه

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ وَسَيِّدِنَا وَ نَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ
وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَ لَعْنَةُ عَلِيٍّ أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

فَقَالَ: أَمَّا اللَّوَاتِي فِي الرِّيَاضَةِ: فَإِيَّاكَ أَنْ تَأْكُلَ مَا لَا تَشْتَهِيهِ، فَإِنَّهُ يورثُ الحِقَاقَةَ وَ البَلَةَ، وَ لَا تَأْكُلْ إِلَّا عِنْدَ الجُوعِ، وَ إِذَا أَكَلْتَ فَكُلْ حَلَالًا وَ سَمَّ اللَّهِ وَ اذْكُرْ حَدِيثَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ: مَا مَلَأَ عَادِمِي وَعَانًا شَرًّا مِنْ بَطْنِهِ، فَإِنْ كَانَ وَ لَا بُدَّ فَنُلْتُ لِطَعَامِهِ وَ نُلْتُ لِشَرَابِهِ وَ نُلْتُ لِنَفْسِي.¹

خب دیگر احساس می کردیم صحبت راجع به این فقره از حدیث عنوان خیلی به درازا کشید و راجع به بقیه مطالب صحبت به تأخیر بیفتد، مخصوصاً مسائل مهمی که در همین فقرات آخر حدیث عنوان وجود دارد، بسیار، بسیار مطالب مهمی است.

لذا گفتیم که اگر میسور بشود در امشب به این فقره دیگر پایان بدهیم، اگر مطالب دیگری هست در ضمن صحبت، مسائل دیگر مطرح بشود.

طبعاً رفقا و دوستان از مجموع مطالبی که در این جلسات خدمتشان عرض کردیم به این نتیجه رسیده‌اند که سعی بر این بوده آنچه را که نظر بزرگان در اینگونه امور هست، آنها را انتقال بدهیم و از خود چیزی اضافه نکنیم، والحمدلله اگر در مقام عمل، مطلب کم و زیاد شده باشد ولی در مقام علم و در ضمیرمان یک چنین مسئله‌ای نبوده.

و من بعد هم اگر خداوند توفیق بدهد به همین منوال تا جائی که مشیت و تقدیر او اجازه بدهد به همین کیفیت ان شاءالله خواهد بود، به نظرم رسید که در این جلسه مطالبی را که در این مدت عرض کردیم به نحو اجمال و فهرست‌وار راجع به این فقره ذکر کنیم و ان شاءالله از جلسه آینده به فقرات دیگر از این حدیث شریف بپردازیم که مسائل بسیار مهمی است.

گرچه این فقره برای خود فصل بسیار مهمی دارد و اگر بخواهیم یک قدری فنی‌تر و تخصصی‌تر راجع به این مسائل وارد بشویم خیلی دیگر به درازا خواهد کشید بیش از این مقدار ضرورتی هم ندارد چون بنای این مجلس بر ارتباط با عموم است، ولی در نگارش این مطالب طبعاً مسائل دیگری هم مطرح خواهد شد و یک قدری در صحبت و در بیان گسترشی و توسعه‌ای پیدا خواهد شد.

¹ فقره‌ای از حدیث شریف عنوان بصری از امام صادق علیه السلام

امام صادق علیه‌السلام می‌فرمایند: آن مطالبی که راجع به ریاضت باید شما در نظر بگیرید، این است که اولاً تا اشتها به غذایی پیدا نکردید شما به سمت آن نروید، از روی سیری و از روی بی میلی انسان چیزی را نخورد، فَإِنَّهُ يورثُ الحَمَاقَةَ وَالبَلَهَةَ، این قضیه باعث می‌شود که انسان از آن وزن و وزان خودش پایین بیاید و آن درک صحیح را از دست بدهد و نوعی از حماقت و عدم درک صحیح برای او پیدا و حاصل بشود. البته این مسئله را باید در نظر بگیریم که این مسئله حماقت، حماقتی که الان در بین السنه متعارف است و متدارج است این به معنای خل وضع بودن است. یعنی کسی که کارهای غیرعادی است، ولی این تعبیر یک قدری حالا تعبیر تندتری است، تعبیر بهتر عدم درک صحیح است.

انسان راجع به مسائل مختلف، راجع به قضایای شخصی، راجع به مسائل اجتماعی، راجع به مسائل ارتباطات، معامله، غیر معامله، خارج، داخل منزل، مسائل خودش و معاشرت، آن درک صحیح را نداشته باشد، کارهایش از روی عجله باشد، بدون تامل باشد، مشورت نکند، یا مشورتی که می‌کند با افراد نادان مشورت کند. تصمیم‌هایی که فرض کنید که بچه‌های پنج ساله می‌گیرند و هفت ساله می‌گیرند، ده ساله می‌گیرند این تصمیم‌ها برای خود آنها یک تصمیم‌هایی است که متناسب با سنشان است، ولی وقتی که شما آنها را ارزیابی می‌کنید می‌گویید این تصمیم، تصمیم بچه‌گانه‌ای است، این بچه‌گانه یعنی همین حماقت، بچه‌گانه، صباوت، طفولیت، کودکی.

انسان یک مطلبی را که در جایش خودش نیست بخواهد مطرح بکند، برای خیلی از افراد اتفاق می‌افتد، مخصوصاً اینکه حالا یک موقعیتی هم شخص داشته باشد طبعاً این حساسیت بیشتر خواهد شد، انسان هر حرفی را که نمی‌تواند بزند، هر سخنی را که نمی‌تواند بگوید، شما آنطور که در منزل خود هستید و با اطرافیان در منزل صحبت می‌کنید آنطور که الان در این مجلس صحبت نمی‌کنید، اگر بخواهید همان حرف را بیابید در اینجا بزنید ممکن است بگویند این شخص شخص به دور از آداب و به دور از مسائل و آداب معاشرت هست، اسم این را ما می‌گذاریم حماقت یا بَلَهَ، بَلَهَ یعنی یک نوع کم فهمی.

خب این ناشی می‌شود از اینکه انسان یک درک صحیحی ندارد، آن تیزی را ندارد، آن دقت را در انتخاب مطالب ندارد، آنچه را که باید ببیند که در این محفل و در این مجلس گفته می‌شود آیا صلاح هست یا نه؟ خیلی از اوقات می‌شود اتفاق می‌افتد یک حرفی آدم می‌زند بعد می‌گوییم ای کاش این حرف را در این مجلس نمی‌زد، اینجا جایش نبود، به خاطر همین همیشه بزرگان توصیه کردند هر چه را می‌خواهید بگویید یک توفقی قبلش بکنید، یک چند ثانیه‌ای، ببینید جایش هست یا نیست.

خدا رحمت کند مرحوم آقای مطهری راجع به یک شخصی که آن هم از دنیا رفته، یک مطلبی را می‌فرمودند: می‌گفتند فلان کس هر چه به ذهنش می‌آید هیچ توفقی، کاری، برنامه‌ای، تأملی روی آن نمی‌کند،

همان که به ذهنش می‌آید همانطور هم از زبانش خارج می‌شود، هیچ در ذهنش روی این مطلب نمی‌ایستد، یک دو ثانیه بایستد و درباره‌اش فکر کند. دوباره فرض کنید که یک قضیه دیگر اتفاق می‌افتد تا این به نظرش می‌آید دوباره می‌بینی می‌گفت، خب آدم یک چیزی می‌آید، خوب ببیند و شرایط را بسنجد، مصالح را باید در نظر بگیرد، موقعیت زمان، مکان، اجتماع، تبعاتی که دارد، مسائلی که بعد ممکن است اتفاق بیفتد.

بنابراین روی حرف این افراد خیلی نمی‌شود توجه کرد، چون خیلی مطالب به ذهن انسان می‌رسد، خیلی مسائل، شما راجع به یک قضیه وقتی که به نظر تان می‌رسد یک مرافعه‌ای هست، یک مرافعه، فرض کنید که یک نزاعی هست، قرار است که مثلاً ساعت ده، ساعت یازده صبح مثلاً بیایند و راجع به این قضیه با شما صحبت کنند، ممکن است چند جور مطلب به نظر شما برسد و هی عوض شود، تا وقتی که ساعت ده می‌شود آنجا یک مطلبی که دیگر روی آن می‌توانید بایستید و روی آن توقف کنید، خب حالا این خوب است! اگر قرار بود همان مطلب اولی که صبح در جلسه به آنها می‌گفت، خب معلوم نبود چه عواقبی در پی دارد، در حالی که آن موقع جازم بودید، جزم داشتید بر اینکه این مسئله را بگویید و به خود می‌گویید اینها حق‌شان است که یک همچین حرفی را به آنها زد، سزاوار است که یک همچنین مسئله‌ای گفته بشود، اما شما نگاه می‌کنید یک ساعت می‌گذرد، یک دفعه می‌بینید عوض شد، نه این بهتر است که این طور بگویم، این یک مقدار تند است، این فکر یک مقدار تند است این ممکن است یک عواقبی به این کیفیت داشته باشد، دوباره نیم ساعت دیگر که می‌گذرد، می‌گویید نه بهتر است که اصلاً این قسمت را هم صرف نظر کنم، این قسمت مسئله را هم نگویم فقط این قسمت را بگویم، بالاخره تا وقتی که ساعت ده می‌شود شما چند مرتبه این قضیه‌ای را که باید مطرح بکنید در ذهن خودتان مرور کردید تا آخر به یک نتیجه رسیدید. یک دفعه می‌بینید عجب! اینی که الان دارید با اطمینان با آرامش و با سکونت خاطر می‌خواهید مطرح بکنید تا آن چیزی که صبح که از خواب بلند شدید و دچار هیجان بودید، به خود می‌گویید حالا پدرشان را درمی‌آورم، بگذار ساعت ده بشود، بگذار که اینها بیایند اینجا و حق‌شان را می‌گذارم کف دستشان و ...

بینید بین این مسئله تا آن مطلبی که ابتدائاً در نظر گرفتید ۱۸۰ درجه اختلاف و اصلاً در تقابل است و بعد خودتان را ملامت می‌کنید: خوب شد این جلسه ساعت ده بود و ساعت هفت نبود، وگرنه معلوم نبود چه می‌شد!

این سریع صحبت کردن، سریع قضاوت کردن، بدون تأمل مطلبی را مطرح کردن، به این می‌گویند حماقت، در اصطلاح عربی به این می‌گویند حماقت یعنی بدون تأمل. ما در اصطلاح فارسی یک مقداری برای این کلمه یک تعبیر تندتری به کار می‌بریم، مثلاً از نظر حرکات و رفتار و اینها خیلی دیگر غیر معمول است. لیکن فرض بکنید که یک شخصی در جایی که نباید یک چنین حرفی بزند، بیاید و بزند، خب این آدم احمق

دیگری که برای مغز و اعصاب و جهاز هاضمه و سوء هاضمه‌ها و امثال ذلک که در این زمینه پیدا می‌شود دارد که این باب جدای خودش را دارد فکر را از جولان می‌اندازد، از تفکر صحیح می‌اندازد، از آن تیزی می‌اندازد، از آن نگرش صحیح و دقیق می‌اندازد، حالا شما همین مطلب را در نظر بگیرید لذا فرض کنید که می‌گویند در موقع غذا خوردن صحبت نکنید، فقط متوجه غذا باشید، همین امری‌ها می‌گویند! پزشکان و اینها می‌گویند! یعنی این مسئله هست که به خود غذا باید فکر کرد. ما روایات داریم که کراحت دارد انسان در غذا خوردن صحبت بکند، البته حالا بعضی‌ها یک جور دیگر توجیه می‌کنند که ممکن است انسان در غذا خوردن هوا بلع بکند و آن بلع هوا خودش موجب سوء هاضمه بشود، این هم یکی از علل‌اش است و اشکال ندارد.

ولی آنچه که هست این است که در موقع صحبت کردن فکر جایی دیگر است و انسان متوجه یک امر دیگری است، متوجه یک مسئله دیگری است، متوجه غذاست و عجیب این است که در کیفیت ترشح آنزیم‌های معده تاثیر می‌گذارد که چگونه انسان غذا بخورد یا نه. لذا الان شما مشاهده می‌کنید در خیلی از عکسبرداری‌ها و امثال ذلک که فرض کنید دارند می‌گیرند، می‌گویند: حالا به هیچی فکر نکن، فقط به این مایعی که داری می‌خوری فکر کن، یعنی همین نشان دهنده کیفیت عکس العمل معده و روده و این بدن، این مسئله، مسئله بسیار مهمی است و خواهی نخواهی تاثیر دارد، چون تمام سیستم اساسی بدن براساس اعصاب است، این اعصاب وقتی که دستخوش تحول و تغییر بشود در کل این مسائل همه تاثیرگذار خواهد بود، درست؟

حالا همین مطلب را در نظر بگیرید که انسان برای ادراک مسائل معنوی و برای ارتقاء نفس احتیاجی به یک نوع سبکبالی و احتیاجی به یک نوع فراغت، فراغت فکر و آسایش تن و احتیاج به سبکبالی و انبساط دارد و گرنه برایش این مسائل حاصل نمی‌شود، آنوقت چطور ممکن است با خوردن غذاهای متنوع به حد غیرمجاز، حدی که انسان احساس بکند سنگین شده، فکرش، همین که سنگین شده یعنی آن حالت عدم درک صحیح برای انسان پیدا شده و همان باعث می‌شود که برای انسان این حالت پیدا نشود، اگر قرآن می‌خوانید آن حال درک مطلب در اینجا نیست، امتحان کنید، امتحان کنید. ببینید وقتی که قرآن می‌خوانید، وقتی که اشعار راقی و عالیة المضامین از بزرگان را می‌خوانید چه ادراکی از آن مطالب در ذهن پیدا می‌شود؟ از این آیات قرآن چه بدست می‌آید؟ از روایات ائمه وقتی که مطالعه می‌کنید ببینید چه مسائلی ممکن است به نفس خطور کند، مسائلی که اصلاً حتی احتمالش و توقعش را شما نمی‌دادید، می‌بینید این مطالب دارد به نفس خطور می‌کند چرا؟ چون ذهن آمادگی دارد و نفس آمادگی دارد، روح برای درک مطالب درگیر با ارتباط با بدن خیلی نیست، نفس خیلی درگیر نیست که این غذایی که حالا تا خرخره آمده بالا بخواند این غذا را هضم کند و چطوری می‌خواهد از عهده‌اش بربیاید، بالاخره همه اینها درگیری دارد. روح برای درک مطلب راحت است، فراغت دارد، فکرش راحت است، نشاط دارد، انبساط دارد، گیر ندارد.

لذا همیشه بزرگان می فرمودند که غذائی که می خورید غذائی بخورید که خیلی به هضم نیاز نداشته باشد، چهار ساعت هضم بشود، پنج ساعت و شش ساعت و بعضی غذاها هشت ساعت هضمش طول می کشد، همه اینها برای بدن ضرر دارد، غذائی بخورید که هضمش سریع باشد، یکی دو ساعت هضمش تمام بشود و به مقدار کم باشد، هر چه مقدارش کم باشد معده راحت تر است، کمتر درگیر است، فکر در ارتباط با آن کمتر است، سایر اعضای بدن وقتی که این معده امتلاء پیدا می کند، این فقط یک امتلاء نیست این به سایر اعضا هم دست اندازی می کند، به قلب دست اندازی می کند، به دیافراگم دست اندازی می کند، به شش دست اندازی می کند به کبد دست اندازی می کند، به همه اینها دست اندازی می کند و در کار همه آنها اختلال ایجاد می کند، آنها هم به یک نحوی درگیر هستند تا اینکه معده یک مقداری از هضمش کم بشود و بتواند سبک بشود.

همه اینها در کیفیت نگرش انسان و تفکر انسان اثر مستقیم دارد، همه اینها اثر مستقیم دارد، مخصوصاً نسبت به بعضی از اعضاء که در اینجا بزرگان از علوم غیرطبیعی و غیرعادی مطالبی دارند، دیگر اینجا جایش نیست. توجه فرمودید؟

لذا امام صادق علیه السلام می فرمایند: که نباید معده را امتلاء کرد، پر کرد، انسان از اول که می خواهد غذا را شروع کند نگاه کند ببیند خب چه چیزهایی برای او مفید است، به همان مقداری که لازم می بیند از همان اشیائی که هست آن سهم خاص را برمی دارد و می گذرد، به همان مقدار، نه اینکه حالا نسبت به یک چیزی زیاده روی بکند بعد بگوییم که خب حالا این برایش بهتر بود بخواهد آن هم جبران کند بعد ببیند نه آن هم که آنجا تشریف دارد، آن هم فرض بکنید که خیلی برایش خوب است و مناسب است و حالا نخورد، نمی دانم ملاحظه صاحب منزل بکند یا رفیقش را بکند یا ملاحظه پزنده که با قهر، غضب، عتاب و خطاب غلاظ و شداد روبرو نشود. علی کل حال، باید ملاحظات را گاهی کرد وگرنه به صرفه نیست، انسان بخواهد این ملاحظاتی را انجام بدهد دیگر پدر خود بیچاره اش درمی آید، در حالی که خب از کیسه اش رفته، حالا تا کی دوباره این مسئله برگردد، این یک قضیه.

طبق تجربه ای که ثابت شده و توصیه ای که بزرگان فرمودند: این مسئله این نیست که فقط در همان لحظه پیدا بشود، این یک تاثیری می گذارد در درازمدت، یعنی فقط این نیست که فرض کنید که حالا آن شب یک همچین قدرتی از انسان سلب می شود، یک همچین حالی، فردای او هم دستخوش همین تاثیر خواهد بود، پس فردای او هم احتمالاً باز همین طور باشد، البته هر چه دورتر می شود اثرش کمتر می شود ولی بالاخره خواهد بود، مسئله این است.

لذا انسان باید یک روش متعارف و عادی و طبیعی در پیش بگیرد، آن مقداری که برای او مفید است آن مقدار را باید انجام بدهد و بقیه آن را باید ترک بکند و نگذارد که نفس و هوا بر او غلبه کند، این یک مطلب

راجع به این حدیث شریف.

حضرت می‌فرماید: **كِه وَ لَا تَأْكُلْ إِلَّا عِنْدَ الْجُوعِ**، خب این هم به دنبال همین قضیه هست، تا انسان گرسنه نشود، خب طبعاً نباید غذا بخورد، چون حکایت از این می‌کند که هنوز نیاز آن به وجود نیامده و پیش از آنکه نیاز به وجود بیاید انسان غذا می‌خورد و بعد هم موجب ابتلائاتی خواهد شد، تبدیل به سم خواهد شد، تاثیراتی که در این زمینه در کتب نوشته شده، مخصوصاً تاثیر بسیار بدی که روی کبد خواهد گذاشت و همچنین سایر اعضا. اینها هم از جمله مطالبی است که در این زمینه راجع به این قضیه مطرح شده و قبل از اینکه نیاز بدن اقتضاء بکند که انسان به سمت غذا برود، بخواد غذا بخورد این مسئله حماقت برای انسان پیدا می‌شود، یعنی دوباره یک حال سنگینی و حال قبض و حال کسالت و حال عدم تحرک، عدم انبساط و عدم آن آمادگی ذهنی برای انسان هست و هر چه در اینجا نسبت به این مسئله ما تأکید بورزیم به نظر می‌رسد که باز آنچه را که باید به اهمیت آن برسیم شاید کم باشد که هیچ چیزی برای درک معانی مهم‌تر از آمادگی نفس و آمادگی روح نیست.

امکان ندارد این معانی درک بشود، امکان ندارد انسان به یک مسائلی برسد، امکان ندارد افقهای جدید و پرده‌های تودرتوی مسائل و معانی و حقائق برای انسان باز بشود، بدون اینکه این آمادگی در نفس پیدا بشود برای این مسئله، این امکان ندارد! و این آمادگی یکی از شرائط مهمش فراغت است از درگیری بین نفس و بین بدن و جهاز هاضمه.

وَ إِذَا أَكَلْتَ فَكُلْ حَلَالًا، حضرت می‌فرماید: وقتی که می‌خواهی چیزی را بخوری، چیز حلال بخور، یک وقتی خدای نکرده دنبال مشتبه نروی. قبلاً خدمت رفقا عرض شد که انسان نسبت به این مسئله باید تأمل کند، تاثیر مثالی و ملکوتی که کیفیت تحقق اشیاء و به وجود آمدن آن اشیاء در شرائط مختلف ممکن است که روی انسان بگذارد، این مسئله هیچ جای شک و شبهه ندارد. حالا راجع به حرام که اصلاً صحبتش نیست، امام که نمی‌آیند به عنوان بفرمایند از حرام اجتناب کن، خب این که دیگر نیاز به گفتن ندارد، منظور حضرت در اینجا موارد مشتبه است، موردی است که انسان نمی‌داند که آیا این شخص به دنبال کسب حلال بوده یا نه، یا مالش مشتبه هست یا نه، آیا اهل مراعات موازین شرعی است یا اینکه یک فرد بی‌بندوباری است و به این مسائل توجه ندارد، تمام اینها تاثیر دارد، همه اینها تاثیر دارد.

سابق گرچه مردم در حال و هوای سیر و سلوک هم نبودند ولی بالاخره نسبت به این مسائل توجه بیشتری داشتند، ولی امروزه مسائل فقط جنبه پرکردن شکم و سیر شدن را به خود گرفته، و هیچ چیز دیگری در اینجا نمی‌تواند دخیل باشد، همین قدر یک چیز خوشمزه‌ای باشد، همین قدر لذیذ باشد، همین قدر بتواند اشباع کند، همین قدر که بتواند سیر کند، حالا هر چه می‌خواهد باشد، هر چه می‌خواهد باشد، به هر کیفیتی که

می‌خواهد باشد، حلال گوشت باشد یا حرام گوشت باشد، تفاوتی نمی‌کند! تفاوتی نمی‌کند! خب یعنی واقعاً اینطور شده است.

این چیزی که به دست آمده آیا از راه حلال به دست آمده یا از راه حرام به دست آمده؟ مال او مشتبه هست یا مشتبه نیست، تمام اینها یک به یک در آن مسئله تاثیر دارد و انسان این تاثیر را خودش مشاهده می‌کند، خودش مشاهده می‌کند. البته قبلاً خدمت رفقا عرض شد که انسان به نحو عادی نباید برود تفحص کند که آیا این شخص به چه کیفیت است؟ و کارش چگونه است؟ اشتغالش چگونه است؟ با چه افرادی ارتباط دارد؟ چه نحوه رعایت مسائل می‌کند؟ نه! انسان باید کار افراد را حمل به صحت کند و بنای سلوک حمل به صحت کردن است و عدم دقت و موشکافی و وارد شدن در یک مسئله خارج از حد اعتدال در اینگونه مطالب است. به عکس عده زیادی، عده‌ای هستند که اصلاً اینها را اصل می‌پندارند، این مطالب را هم خدمت رفقا عرض کرده‌ام، این مسائل قبلاً هم صحبت شده که گویا بعضی‌ها تصورشان بر این است که اصلاً کل سیر و سلوک عبارت از پرداختن به مسائل غذا و ماکولات و مشروبات و اینهاست. اینکه این چطوری به دست بیاید، اینکه این چطور مصرف بشود، اینکه از کجا گرفته بشود...، اینها برمی‌گردد به همین قضایایی که در یکی دو جلسه اخیر یا در بعضی از جلسات دیگر که در بعضی از شهرستانها عرض کرده‌ام، که تصور بر این است که فقط به ظاهر پرداختن آن عبارت است از سلوک، فقط ظاهر دیدن، ظاهر پرداختن، عدم توجه به آن معنا و به آن کیفیت. فرض کنید یکی از افراد آمده بود به من می‌گفت: آقا، مرحوم پدر شما وقتی که زیارت حضرت امام رضا علیه‌السلام می‌رفتند از کدام درب وارد می‌شدند؟ گفتم: این حرفها چیست می‌زنید آقا؟ گفتم: نه، ما می‌خواهیم بدانیم! گفتم: امام رضا علیه‌السلام که یک درب و دو درب ندارد، این حرفها چیست؟ ایشان از هر دربی که باز بود وارد می‌شدند، منتهی بسته به مسیر ایشان داشت. این که از کدام درب وارد بشویم، این که حالا ایشان از اینجا رفته، ایشان این درب را بوسیده...، تمام این مطالب، همه مطالب زوائد است و هیچ کدام از اینها اصل ندارد، امام رضا علیه‌السلام صد تا درب دارد از هر دربی خواستی بری زیارت کنی برو زیارت کن، هر کدام می‌بینی خلوت است از همانجا برو، توجه می‌کنید؟ پرداختن به اینها یعنی همین قضیه.

تو داری از امام رضا علیه‌السلام جدا می‌شوی، تو داری با این قضیه که این شخص از این درب رفته پس امام رضا علیه‌السلام را از این دریچه باید ملاحظه کنی یعنی امام رضا علیه‌السلام را کنار گذاشتی، امام رضا علیه‌السلام که این درب و آن درب ندارد، توجه می‌فرمایید؟

این طرف و آن طرف ندارد، اینها خیلی معانی عجیب و بزرگ و دقیقی است، این معانی و این مسائل مسائل کلیدی است، یعنی کلید بسیاری از حقایق در اینجا هست. یا اینکه دیده شده فرض کنید که یک شخصی می‌خواهد برود در یک مسجدی نماز بخواند، می‌آید از ده نفر سوال می‌کند آقا این آقا کیست؟ اسمش چیست؟

کجا کار می کند؟ کارش چیست؟ آقا همین قدر نگاه نکنیم که مومنین دارند به ایشان اقتدا می کنند تو هم برو اقتدا بکن. خیلی خب حالا خاطر جمع شد آقا این است و این است و شناسنامه اش را برو بپرس و تاریخ تولدش و ... خب که یعنی چه؟ این یک آدم خوب است، حالا تو این قدر نمازت ارزش دارد که این قدر بیایی راجع به او تحقیق بکنی؟ معلوم نبود اگر پشت سر کیک و کیک هم می ایستادی اصلاً نمازت را تا این سقف بالا ببرند! حالا خیلی مثل اینکه مسئله مهم و دقیق است که باید تا فیها خالدون این آقا را هم بایستی که در آورد تا اینکه حضرت آقا بیایند چهار رکعت پشت سرش نماز بخوانند!! اینها همه اش جدا افتادن از آن جاده است و به کنار افتادن است.

خدا گفته نگاه کن تو داری به من اقتدا می کنی، تو من را داری در مقابل خودت قرار می دهی، بله، همین قدر که فردی معروف و مشهور در فسق نباشد، دیگر بقیه اش مطلبی نیست، یک چیز مهمی نیست، چرا؟ چون وقتی که داری به این آقا اقتدا می کنی آیا حواست هست که تو داری در الله اکبر که می گویی به این اقتدا می کنی یا داری الله اکبر به او می گویی؟ اگر به این بگویی که اصلاً نمازت اشکال دارد! چون تو فقط این را به عنوان یک وسیله و واسطه برای این ارتباط قرار داده ای نه بیشتر. وقتی که شما سوار اتوبوس می شوید، وقتی که شخص سوار تاکسی می شود و می خواهد برود یک جا، تاکسی می آید می ایستد: آقا کجا می روی؟ من می خواهم بروم میدان انقلاب! خب آیا نگاهش می کند؟ خب شکلت را ببینم، قیافه ات را ببینم، شماره شناسنامه ات را در بیاور و کارتت را نشانم بده و ... بابا بیا سوار شو برو دیگر یک ربع راه بیشتر نیست، فقط این راننده بعنوان اینکه شما را از این نقطه به آن نقطه برساند است، تمام شد، بعد هم آنجا پیاده می شوید و می روید، دیگر حالا بگو ببینم اسمت چیست؟ تو به اسم من چه کار داری؟ خب اسم و فامیلت چیست؟ حالت چطور است؟ و چند تا بچه داری و چند تا زن داری؟ خب حال قوم و خویشت چطور است؟ چه وقت کار می کنی؟ چه وقت آمدی؟ خسته ای، نیستی و فلان، می گوید بابا خدا خیرت بدهد بیا یک پولی هم بهت بدهم دست از سر ما بردار برو سراغ یکی دیگر، توجه می کنید؟

همه اینها زوائد است، اقتدا کردن به یک فرد برای امامت جماعت هم همین است مثل شوهر تاکسی است، دیگر صریح تر از این، صریح تر از این بگویم؟ خیلی لری آقا این شخص وسیله است، یک وقتی شما می خواهید بروید از یک نفر تقلید کنی، آن دیگر شوهر تاکسی نیست، توجه کردید؟ آن دیگر این نیست، آن دیگر وسیله نیست، در آنجا می خواهید دنیا و آخرت را به دست او بسپاری، حالا آن قضیه [انتخاب مرجع] شده شوهر تاکسی این قضیه [امام جماعت] شده فلان!! دنیا و آخرت را داری می سپاری دست یکی و خبر نداری که در این مسئله عمر خودت را گذاشتی. و خدا که دو تا عمر دیگر به تو نمی دهد، عجب! تا بحال ما اینجور بود، تا بحال اینطور بود، تا بحال دنبال این بودیم، تا بحال از این تبعیت می کردیم این هم که بابا اینطوری

درآمد این هم که حرفهایش این طوری بود! این هم احکامی که به ما می گفت، تکالیفی که به ما می گفت ... در هر جا انسان باید با مقتضای خودش [عمل کند]. بله، یک وقتی می خواهد این امام جماعتی که الان رفته بالا، می خواهد مطالبش را هم بپذیرد، آن مربوط به نماز است، پای سخنرانش بنشیند، پای مطالبی که مطرح می کند ...، آنجا دیگر باید دقت کند که این امام جماعت کیست؟ هر چیزی جای خودش را دارد، آن کسی که مربوط به نماز است در آن حد برای انسان قرار دادند. آن کسی که مربوط به شنیدن مطالب است، پیروی از اوست بالاخره او می آید مطالب بیان می کند، اخلاقیات بیان می کند، اجتماعیات بیان می کند، تکالیف را برای انسان می گوید، خوب هر امام جماعتی که اینجوری نیست.

من گاهی سر راه که هستم می روم فلان مسجد مثلاً نماز ظهرم را می خوانم و یا مثلاً برای نماز مغرب و عشاء که می روم، می بینم طرف [امام جماعت] آمد و نماز [مغرب را] خواند و بعد از نماز هم پشت سرش یک دعایی خواند و بعد هم نماز عشاء را خواند و بعد هم سرش را انداخت پایین و رفت، گفتم این چه مسجدی است؟ این چه حسابی است؟ نه حرفی نه صحبتی نه نصیحتی نه مطلبی این هم شد امام جماعت؟ خوب این نماز را طرف در خانه اش هم می توانست بخواند، امام جماعت این است که اقامه نماز کند و به این واسطه باید مبانی اهل بیت را به گوش افراد برساند، باید بنشیند بعد از نماز مردم را جمع کند، صحبت کند، منبر برود، روی زمین، روی منبر، مسائل را بیان کند، این می شود یک چیزی، اینجا انسان دیگر باید دقت کند، حالا در این مطلب به کجا می خواهد رجوع کند، و به کجا می خواهد سر بسپارد و گوشش را به چه مطالبی می خواهد بسپارد! اینجا باید دقت کنیم.

لذا مرحوم آقای حداد رضوان الله علیه راجع به صرف امام جماعت فرض کنید که شما رفتید در یک جا وارد یک شهری شدید، یا دارید به سفر می روید و فرض کنید که اتوبوس در جایی موقع نماز ایستاده، و شما وارد مسجد می شوید می بینید که امام جماعت دارد ایشان فرمودند لازم نیست تحقیق کردن، همینطوری بروید ببینید که شخصی است صالح، که افراد می آیند پشت سرش می ایستند همین مقدار کفایت می کند، توجه می کنید؟

این مسئله باعث می شود انسان روی آن مطالبی که نباید دقت کند ... روی جاهایی که باید دقت بکند، هست! حالا خواهیم گفت، مطالبی در این زمینه هست، مسائلی هست که در کجا باید انسان دقت کند ولی روی این مطالب، نه! نماز را بخواند، چون به این نمی خواهد اقتدا کند، ولی این را به عنوان یک وسیله می خواهد قرار بدهد همین! شرکت در یک جماعت و ثواب بیشتر، همین نفس اجتماعی که مؤمنین در یک جا می کنند خوب خود همین اجتماع مورد نظر خداست، همین اجتماع، همین که همدیگر را می بینند، همین که در مسجد همدیگر را می بینند، در یک جا می بینند، خود همین با هم بودن، صرف نظر از این موجب می شود

یک نوع تقویت قوای معنوی و قوای روحی در این تشکل [بوجود بیاید]، یعنی وقتی که شخص در حال تنهایی و در حال فردی نماز خوانده وقتی که می‌آید در جماعت آن نمازی که باید بخواند مثلاً فرض کنید که در ده ضرب می‌شود، در صد ضرب می‌شود، لذا در یک همچنین شرائطی خب طبعاً استفاده بیشتر است، تأکیدی که هم شده در شرع برای شرکت در نماز جماعت به خاطر این مسئله است.

اما وقتی که شخص می‌خواهد نماز بخواند نباید ذهنش متوجه این باشد که این شخصی که الان جلو دارد نماز می‌خواند من باید مواظب این باشم، به این نگاه کنم، حواسم به این باشد، توجهم باید به این باشد، نه! فقط در همین حد که رکوع می‌رود این هم برود رکوع، سجده می‌رود این هم برود سجده دیگر نه بیشتر، بیش از این اشتغال ذهن و انحراف از آن توجه به مبدأ است، زیرا مصلی و شخص نمازگزار فقط باید به یک مبدأ توجه داشته باشد نه به دو مبدأ، یکی خدا و یکی امام جماعت! حتی به ملائکه هم نباید توجه داشته باشد: الان یکی دارد [ثواب] می‌نویسد و ... به اینها هم نباید توجه بکند، توجه به ملائکه هم شرک است برای نمازگزار، وقتی که به خدا دارد نگاه می‌کند هیچ چیزی را نباید در نظرش بیاورد، هیچ مسئله‌ای را نباید در نظرش بیاورد، هیچ قضیه‌ای را نباید در نظرش بیاورد، الان دیوار در مقابلش چه رنگی است؟ کاشی کاری هست یا کاشی ندارد؟ اینها همه‌اش چیست؟ همه اینها وسوس شیطان است.

لذا فرمودند: مسجد نباید رنگ و لعاب داشته باشد، نباید زینت بشود، این زینت‌ها موجب می‌شود که نمازگزار ...، مثل سایر جاهایی که فرض کنید که انسان می‌رود کلیساها و امثال ذلک، دقت‌هایی که دارند در آنجا می‌کنند، ریزه‌کاری‌هایی که در آنجا شده، همه اینها چیست؟ همه اینها اموری است که آن شخصی که وارد این کلیسا می‌شود یا کنیسه می‌شود به جای اینکه توجه به او پیدا بکند یک دفعه چشمش می‌افتد به این سقف و به این شمائل و به این این مسائل.

در یک کلیسایی بنده رفته بودم افرادی می‌آمدند آنجا، کلیسای خیلی بزرگی بود شاید بزرگترین کلیسای دنیا من رفتم بینم این حال و هوای این مردم چطوری است افراد به جای اینکه [مشغول عبادت و دعا بشوند] تا وارد می‌شدند چشمها [به اطراف خیره می‌شد] خب تو اینجا آمدی، روزی یکشنبه را بر فرض آمدی بر دعا بگذرانی، به نیایش بگذرانی، یا آمدی فرض کنید که مجسمه مسیح را ببینی؟ هان؟ که ۳۰ سال روی این سنگ و مجسمه کار شده، هی عکس بگیر و فیلم بگیر و ...، این کجایش به درد عبادت می‌خورد؟ این کجایش به درد خدا می‌خورد؟ این کجایش به درد توجه می‌خورد؟ این که همه‌اش شد نقش و نگار پس خدا این وسط کجاست؟ خدا این وسط کجاست؟ این که همه‌اش شد مجسمه، این که همه‌اش شد نقش و نگار، این که همه‌اش شد هنر، این که همه‌اش شد معماری، این که همه‌اش شد هنروری، این که همه‌اش شد پرداختن به مسائل دنیوی. و این را هم بدانید آنها از ما در این قضیه جلوتر هستند، آنها جلوتر هستند.

حالا ما بلند شویم بیاییم مساجد خودمان را، ریزه کاری کنیم و سانت به سانت، میل به میل، اینجایش ... کدام یک از اینها مورد تأکید و مورد دستور اسلام است؟ کدام یک از اینها؟ حالا اگر یک مسجدی درست کردیم مثل همین جا که نشسته ایم، الان شما نگاه کنید به نظر من این هم زیادی است، این هم زیادی است، اگر همه اش گچ بود بهتر بود، توجه می کنید؟ خیلی خب حالا یک مقداری سنگ است این مقدار را ما تخفیف می دهیم، اگر یک مسجدی مثل این درست شود کجای قضیه ایراد پیدا می کند؟ کجایش خراب می شود؟ دیگر انسان توجه پیدا می کند به نمی دانم ...

یک وقت مرحوم آقا فرمودند: ما یک مسجدی رفتیم دیدیم محرابش طلاست، گفتم آقا این که حرام است، زُخرف و طلا که حرام است، محراب طلا درست کردند! طلاکاری، اینها، اینها مسائلی است که آمدند و به ما تذکر دادند و راه ما را خواستند مستقیم کنند، راه ما را خواستند مستقیم کنند ما هی به بیراهه می زنیم، هی می گویند آقا تو مسلمانی، تو سالکی، تو داری راه خدا را می روی چرا به چپ می زنی؟ چرا داری می پردازی به این؟ این از راه می اندازد تو را، یک خرده یک طوریمان می شود، ها! بله! نکند حالا اینطور باشد و فلان، اما وقتی دو نفر می آیند [و می گویند] به! به! حاج آقا، حاج آقا عجب منظره ای دارد، آدم می آید در این مسجد کیف می کند، می گوئیم خب مردم و مومنین می آیند اینجوری می گویند، رهایشان کنیم؟ دوباره یک جور دیگر از یک طرف دیگر نهیب می آید و می گوید آقا به اینها توجه نکن، نگاه به فکر اینها نکن، نگاه به تمجید اینها نکن، خودت ببین چه می فهمی، خودت ببین، همه اش در کشاکش این مسائل انسان قرار دارد.

البته این مطالب را قبلا عرض کرده ام، گفتم امشب یک مروری هم بر همان مطالب گذشته داشته باشیم، اینها همه کنار افتادند، لذا در اسلام فقط و فقط آنچه که در مسیر است، در شریعت رسول الله صلی الله علیه و آله و ائمه علیهم السلام فقط پرداختن به این مطلب است.

امام باقر علیه السلام روایت عجیبی دارند، می فرمایند: وقتی که قائم ما ظهور کند تمام این مساجد را خراب می کند، بعد آن شخص به امام علیه السلام عرض میکند که یا بن رسول الله یعنی ما دیگر در این مساجد نرویم؟ حضرت می فرمایند: تا زمان آن حضرت به همین کیفیت اشکال ندارد، اشکال ندارد. یعنی بالاخره دیگر انسان نمی تواند سفت هم بگیرد، سفت را او باید بیاید بگیرد، اقدام قاطع و اقدام اساسی را او باید انجام بدهد، چرا؟ او می خواهد توحید را برقرار کند، دیگر توحید با این نمی سازد، ولی ما نه، ما یک خرده قاطی داریم، می گویند حالا عیب ندارد باید با مردم [مدارا کرد] خب همه که یک جور نیستند، اگر شما به این مردم بگوئید که فرض بکنید که آقا بلند شو بیا در این مسجد، او مسجد را ول می کند و می رود کلیسا، می گوید می رویم آنجا بهتر است! می گوید آقا این مسجد را نخواستیم! آقا این مسجد را بگذار برای اینهایی که ولی خب بالاخره انسان این وسط باید خودش بفهمد، بالاخره جایگاه خودش را باید تشخیص بدهد و بفهمد و آنچه را که گفتند

انسان باید آن را بایست انجام بدهد.

خب راجع به این که غذایی که انسان می خورد نباید مشتبه باشد، این مسئله، مسئله مهمی است، حساب آدم را می رسند یک روزی، حساب انسان را یک روزی می رسند، انسان نمی تواند سرش را زیر برف کند، باید بیاید حساب پس بدهد، باید رعایت کند، خطوری که از ذهن حتی می گذرد، راجع به یک معامله ای که انسان می خواهد انجام بدهد آن خطور در ملکوت آن معامله تاثیر می گذارد: بگذار به این بگویم یک تیکه اش را نگویم، اگر آن یک تیکه را بگویم شاید از من این جنس را نخرد، حالا به او نمی گویم این را که می خواهی بخری، فردا ارزان می شود! ها! این را به او نمی گویم، امروز فعلاً قیمت اش این است، خب من هم قیمت امروز را گرفتم دیگر، من که دیگر به فردا کاری ندارم، حالا بگذار امروز بخرد، ولی فردا ارزان می شود، فردا هم بیاید بگوید می گویم می خواستی نخری، دیروز خریدی، این را به او نگویم، این در آن معامله تاثیر می گذارد، این می شود مشتبه، فقط مشتبه این نیست که یک حرام جدی قطعی باشد، آن که دیگر حرام است، آن دیگر اسمش هست، راستش را به مشتری بگو، بگو آقا این را که می خواهی از من بخری فردا این ارزان خواهد شد.

یا شما که می خواهی این را از من بخری با این وصف، این را من ندارم سه تا مغازه پایین تر این جنس را دارند، شما می خواهی برو آنجا، ممکن است شخص بیاید بگوید آقا من اصلاً از تو خوشم می آید همین مطلبی که تو گفتی، دلم می خواهم اصلاً از تو بگیرم، ولی شما واقع را به او گفتی.

این که تو می خواهی با این مارک فلان جا دارند من ندارم، اگر می خواهی مال من این است، اگر کسی این طور بود، این نحوه اش همان نحوه سلوکانه است، این معامله اش معامله سلوکانه است، آن پولی که به دست می آورد آن وقت آن پول نور دارد، نورش را این چراغها و دستگاهها نمی بینند، ها! ولی نورش را آنهایی که چشم شان یک چیزهای دیگر را می بیند آنها تشخیص می دهند. این آن وقت نور دارد، این اگر تبدیل به برنج بشود آن برنجش نور دارد، تبدیل به نان بشود آن نان نور دارد، ولی اگر آن طوری پنجاه هزار تومان اضافه گیر آمده آن پنجاه هزار تومان نور ندارد، تبدیل به برنج می شود آن برنج را می خورد آدم احساس خستگی می کند، از کجا پیدا شد؟ احساس قبض می کند، اینها برای آن است، انسان باید راست باشد، صادق باشد، درست باشد هر چه می خواهد بشود بشود.

انسان باید صاف باشد، کار خودش را باید درست انجام بدهد، هر چه می خواهد پیدا بشود پیدا بشود، آن را که باید برسد می رسد، آن که نباید برسد نرسد، از کجا معلوم است که به صلاح انسان این است که انسان به اینجا برسد؟ از کجا معلوم است؟ شاید به صلاح نیست، به صلاح حال نیست، آخر ما که همه صلاحها را که دنیایی نباید در نظر بگیریم.

شخصی آمد پیش امام صادق علیه السلام گفت یا بن رسول الله یک استخاره ای برای من بزنید، حضرت

استخاره کردند [بد آمد] ولی [به سفر] رفت و برگشت. بعد آمد به حضرت گفت شما استخاره کردید برای من بد آمد، حضرت فرمودند: خب حالا چی شده مگر؟ گفت من استخاره کردم که به این سفر بروم یا نروم، سفر تجارت بود رفتم و دو برابر هم سود کردم و آمدم، حضرت فرمود: این استخاره‌ای که بد آمد به خاطر آن شبی بود که تو دیر گرفتی خوابیدی و بعد صبح که بلند شدی نمازت قضا شده بود یادت می‌آید؟ گفت بله بله، گفت بد آمدن برای آن بود. مگر قرار بر این است که همه چیز برای دنیا باشد؟ همه چیز مسئله مربوط به دنیا باشد؟

حضرت نگاه می‌کنند به آن اثری ...، ما الان همین داستانی را که داریم می‌شنویم، می‌گوییم: حالا نمازش قضا شده خب قضایش را به جا می‌آورد! ببینید! ممکن است خیلی عادی برخورد کنیم ولی امام صادق علیه‌السلام دیگر امام است، باید به او بگوید چه چیز از دست رفت. ما هم همین‌طور عادی می‌گوییم خب حالا شد دیگر، برای آدم هم پیش می‌آید، بعد بلند می‌شود و قضا می‌کند، ولی اگر شما این را بدانید و با شما مشورت بکند و شما بخواهید به او مشورت بدهید و بدانید که فلان روز به واسطه این قضیه نماز صبحش قضا می‌شود، به او می‌گویید این کار را نکن؟ نه! می‌گویید برو بکن، چرا؟ چون ما به اهمیت موضوع هنوز نرسیدیم، ما چون نرسیدیم می‌گوییم برو بکن، حالا بعد نماز را قضا می‌کنی دیگر آن که مسئله‌ای نیست!

البته لابد قضیه به نحوی بوده که شخص مقصر بوده، اگر مقصر نبود که حضرت این حرف را نمی‌زدند، ممکن است خود انسان هم نمازش قضا بشود این که چیزی نیست. نه ممکن است شخص مقصر بوده و حضرت دیدند عجب! چه چیزی از دستش رفته، لذا می‌گویند نکن، آن هم بلند می‌شود مخالفت می‌کند و می‌رود و بعد به یک همچین مسئله‌ای مبتلا می‌شود و بعد هم تازه می‌آید به حضرت اعتراض می‌کند، یا بن رسول الله ما تازه خیلی کیف هم کردیم و دو برابر هم درآوردیم! این کجایش خراب بود و استخاره بد بود؟! حضرت می‌فرمایند: (این چیزهایی است که من می‌گویم) این طرز فکر توست، این فرهنگ توست، این بی‌خبری توست، این ندانستن توست، این از قافله عقب افتادن توست که الان داری اینطور قضاوت می‌کنی، اما برای کسی که نمی‌خواهد از قافله عقب بیفتد صد بار نمی‌خواست این سفر انجام بشود و به این سود برسد، این به خاطر اینکه همه چیز اینجا خراب است، مسئله اینجا خراب است لذا بین استخاره بد و خوب جایش تغییر پیدا می‌کند.

این مطالبی که امام صادق علیه‌السلام می‌فرمایند: برای این قضیه است، نه برای افراد عادی، افراد عادی که اصلاً مورد خطاب امام نیستند، حضرت که با اینها کاری ندارند، حضرت این مطالب را به کسی می‌گویند که می‌خواهد حساب و کتاب با خدا باز کند و به فکر آن طرف است. خیلی خب وقتی که می‌خواهی اینطور بکنی پس نباید غذایت شبهه‌ناک باشد، پس غذایت نباید شبهه‌ناک باشد و وقتی که غذا را می‌خواهی بخوری

با بسم الله غذا را بخور و این حدیث رسول خدا را به یاد بیاور.

دوباره در اینجا ما خلف وعده کردیم و مطلب را تتمه‌اش را برای مجلس بعد ان شاء الله قرار می‌دهیم و امیدواریم که دیگر ان شاء الله در مجلس بعد دیگر این مسئله تمام بشود.

خب یک تذکری هم راجع به [ماههای مبارکی که در پیش داریم] که خب هر سال هست و رفقا هم می‌دانند، ایام رجب و شعبان و رمضان نزدیک است، حالا در جلسه بعد این مطلب را هم دوباره خدمت رفقا مطالبی عرض می‌کنیم ولی یک مطلبی را که بنده از مرحوم آقا شنیدم خواستم که این را در قبل از حلول ماه رجب خدمت رفقا عرض بکنم و آن اینکه ایشان همیشه توصیه می‌کردند که مراقبه‌تان را برای ماه رجب نگذارید، قبل از ماه رجب اگر می‌خواهید کاری انجام بدهید و هنوز فاصله دارید نسبت به مراقبه، نسبت به برنامه کار، نسبت به روش، نسبت به ارتباطات، نسبت به راه و رسمی که دارید، نسبت به آن باید اقدام کنید، چون وقتی که ماه رجب بیاید خب دیگر آمده، و انسان باید از قبل شروع کند، از قبل باید به فکر باشد، از قبل باید مسائل را در نظر بگیرد، از قبل باید آمادگی و تهیو را در خودش ایجاد بکند، چون یک لحظه از ماه هم همان یک لحظه است، یک لحظه‌اش هم یک لحظه است. در کیفیت صحبت دقت بیشتری داشته باشد، در ارتباط با افراد دقت بیشتری کند، نحوه صحبتش با اشخاص را اگر می‌تواند ملایم‌تر کند، برخوردش را ملایم کند، اگر برخوردش تند است، برخوردش را خدایسندانه‌تر کند، حرفش، ارتباطش نسبت به افراد، نسبت به رحم، فامیل، دوستان، و امثال ذلک و خودداری و خویش‌ن‌داری نسبت به تخیلات و توهمات و آنچه را که به ذهن خطور می‌کند، رعایت حال افراد، رعایت حال زیردستان و امثال ذلک از این اموری که مورد تأکید بزرگان هست، بزرگان تأکید داشتند بر اینکه قبل از ماه رجب انسان بپردازد، حتی می‌فرمودند: که از اول جمادی الثانی بهتر است که انسان حال و هوای ماه رجب را در فضای خودش وارد کند، در بیت خودش، در فضای خودش وارد کند برای اینکه بتواند از این مسئله استفاده کند، راجع به گوشش، راجع به چشمش، راجع به قدمش، هر جایی نرود، با هر کسی صحبت نکند، میزان صحبت با افراد را محدودتر کند، به هر مطلبی گوش فراندهد و به هر جایی چشم نیندازد و نگوید که خب حالا فاصله داریم تا ماه رجب، فرض کنیم که بیست روز و پانزده روز فاصله داریم خدا بزرگ است.

بله خدا همیشه بزرگ است ولی خدا بر هر چیزی علت قرار داده و سبب قرار داده و وسیله قرار داده و خلاصه تأکیدی که آنها داشتند بر این نکته، این بود که آمادگی که انسان در خود ایجاد می‌کند برای ورود به این شهر مبارکه رجب و شعبان و رمضان، آن آمادگی خیلی مهم است.

نه صرف خود وارد ماه رجب و شعبان و اینها شدن، آن خب فضای خاص خودش را دارد و طبیعی است، مهم این است که انسان چقدر آماده شده، خلاصه می‌فرمودند: به هر مقدار که پول بدهیم به همان مقدار

آش می گیریم، هر مقدار پول بدهیم آش می گیریم، به هر مقدار که انسان این جنبه را در خودش تقویت بکند از آن طرف فیض الهی به قلب و به نفس او وارد می شود.

مطالب دیگری هم راجع به خصوصیات خود ماه مبارک رجب و شعبان و اینها هست که ان شاء الله در مجلس آتی که خدمت رفقا رسیدیم، خدمتشان عرض می شود.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ